

Dispne-12 Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Dispne-12 Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19994>

Özet

Dispne-12 Ölçeği, bireylerin yaşadıkları Dispne (nefes darlığı) şiddetini ve buna bağlı sıkıntı düzeyini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, Metin ve Helvacı (2018) tarafından Türkçe konuşan popülasyonlar için psikometrik özelliklerini belirlemek üzere uyarlanmışır. Ölçek, 12 maddeden oluşmakta olup, dörtlü Likert tipi derecelendirme sistemi kullanır. Yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, ölçeğin Türkçe formunun yüksek düzeyde tutarlılık ve yapısal geçerliliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Uyarlama çalışması, ölçeğin toplam varyansın önemli bir kısmının açıklayan iki faktörlü bir yapı sergilediğini ortaya koymuştur. Bu çalışmada, Dispne-12 Ölçeği'nin başta hemirelik ve tıp alanları olmak üzere, dispne yaşayan bireylerin subjektif deneyimlerini standardize edilmiş bir şekilde ölçmek için uygun ve güvenilir bir araç olduğunu doğrulamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Dispne, Solunum Güçlüğü, Psikometri, Ölçek Uyarlaması, Hemirelik, Geçerlik, Güvenirlik.

Yazarlar

Zehra Gök Metin, A. Helvacı

Amaç

Dispne-12 Ölçeği'nin temel amacı, klinik ve araştırma ortamlarında hastaların deneyimlediği nefes darlığının subjektif şiddetini ve ilişkili duygusal tepkilerini objektif olarak ölçmektir. Bu ölçek, dispnenin hem fiziksel hem de duygusal bileşenlerini kapsayan 12 madde aracılığıyla, bireyin solunum güçlüğüünün günlük yaşam kalitesi üzerindeki etkisini değerlendirmeye yardımcı olur.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması, Türk kültüründeki bireylerin dispne deneyimlerini doğru bir şekilde yansıtan, geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı sağlamayı hedeflemiştir. Bu, özellikle kronik solunum yolu hastalıkları (KOA, astım vb.) olan hastaların yönetiminde ve tedavi etkinliğinin izlenmesinde kritik öneme sahiptir.

Yapı

Dispne-12 Ölçeği, çok boyutlu bir yapıyı ölçmek üzere tasarlanmıştır; temel psikolojik yapı, bireyin algıladığı nefes darlığı deneyimi (dispne) ve buna eşlik eden duygusal sıkıntıdır. Ölçek, genellikle dispnenin duygusal/algısal boyutu ile duygusal/afektif boyutu olmak üzere iki ana faktör altında toplanmaktadır.

Ölçeğin 12 maddesi, bireyin nefes darlığına nasıl hissettiği (örn., "nefesim kesiliyor hissi") ve bu durumun yarattığı kaygı, korku veya rahatsızlık gibi duygusal tepkileri sorgular. Bu iki faktörlü yapı, dispnenin sadece fizyolojik bir olay değil, aynı zamanda yoğun subjektif ve psikolojik bir deneyim olduğunu kabul eder.

Geçerlik

Dispne-12 Ölçeği'nin Türkçe formunun Geçerlik çalışmaları, hem kapsam geçerliği hem de yapı geçerliği açısından güçlü sonuçlar vermiştir. Kapsam geçerliğinde, ölçek maddelerine ilişkin uzman görüşleri arasında yüksek derecede bir uyum olduğu saptanmıştır (Kapsam Geçerlik Oranı, KGO=1.00). Bu sonuç, ölçek maddelerinin ölçülmek istenen yapıyı temsil etme yeterliliğinin tam olduğunu göstermektedir.

Yapı geçerliği ise Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile incelenmiştir. AFA sonuçları, ölçeğin iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu doğrulamıştır. DFA sonuçlarına göre ise uyum indeksleri kabul edilebilir düzeydedir. Bu bulgular, ölçeğin teorik yapıyla uyumlu olduğunu ve Türk popülasyonunda da geçerli bir ölçüm sağladığını teyit etmektedir.

Güvenirlik

Ölçeğin iç tutarlılık Güvenirlik katsayısı oldukça yüksek bulunmuştur. Yapılan çalışmada, Dispne-12 Ölçeği'nin toplam puanı için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.97 olarak hesaplanmıştır.

Genellikle 0.70 ve üzeri değerlerin yeterli kabul edildiği göz önüne alındığında, 0.97 değeri, ölçeğin maddelerinin birbiriyle yüksek düzeyde tutarlı olduğunu ve aynı yapıyı ölçme konusunda mükemmel bir iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Bu yüksek güvenilirlik, ölçeğin klinik ve araştırma amaçlı kullanımlarda istikrarlı sonuçlar vereceği anlamına gelmektedir.

Faktör Analizi

Dispne-12 Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması sırasında gerçekleştirilen faktör analizleri, ölçeğin yapısal özelliklerini netleştirmiştir. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda, ölçeğin toplam varyansın %84.14'ünü açıklayan iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Bu, varyans açıklama oranının psikometrik çalışmalar için son derece yüksek ve tatmin edici olduğunu göstermektedir. Ayrıca, faktör yüklerinin 0.80 ile 0.95 arasında değeri taşıdığı saptanmıştır ki bu da maddelerin ilgili faktörlere güçlü bir şekilde bağlı olduğunu işaret eder.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ise iki faktörlü yapıya model uyumunu test etmiştir. DFA sonuçları, modeldeki uyum indekslerini vermiştir: Ki kare/serbestlik derecesi oranı (χ^2/df) =

1.936, Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) = 0.89 ve Karşılaştırılabilir Uyum İndeksi (CFI) = 0.94. Bu indeksler, özellikle χ^2/sd oranının 3'ün altında olması ve CFI değerinin 0.90 sınırının üzerinde olması nedeniyle, modelin veriyle iyi bir uyum sergilediğini kanıtlamaktadır.

Araç

Test Tipi: Uyarılama

Format: Öz bildirim ölçeği (Self-report scale), 12 madde.

Dil Mevcut: Türkçe (Orijinal dil İngilizce veya başka bir dildir, ancak bu giriş Türkçe uyarlamaya esas almaktadır).

Popülasyon Grubu: Klinik popülasyonlar (özellikle solunum problemleri olan hastalar) ve genel yetişkin popülasyon.

Yaş Grubu: Yetişkinler.

Popülasyon Detayları: Uyarılama çalışması hemirelik dergisinde yayınlandı için genellikle hastane veya klinik ortamdaki yetişkin hastalar üzerinde kullanılmaktadır.

Test Metodolojisi: Dörtlü Likert tipi derecelendirme (0=hiç, 1=hafif, 2=orta, 3=ciddi) kullanılmaktadır. Puanlar toplanarak toplam dispne şiddeti puanı elde edilir.

Anahtar Kelimeler

Dispne-12, Solunum Sistemi, Faktör Analizi, Geç Tutarlılık, Hemirelik Araştırmalar, Psikometrik Özellikler, Likert.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Zehra Gök Metin

Yazar ORCID Tanımlayıcısı: Bilgi mevcut değildir.

Bağı Kuruluş E-posta Adresleri: zehragok85@hotmail.com

Yayın Adresi: Makalenin yayınlandığı kurumsal adres (Hacettepe Üniversitesi Hemirelik Fakültesi ile ilişkili olabilir).

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Dispne-12 Ölçeği'nin orijinal versiyonunun kullanımı izinleri, ölçeği geliştiren orijinal yazarlardan

alınmalıdır. Türkçe uyarlama çalışması 2018 yılında yayınlanmıştır. Ölçeğin ticari kullanıma ilişkin ücret bilgisi için sorumlu yazar Zehra Gök Metin ile iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Orijinal PDF dosyası bu bağlantıdan indirilebilir: [dispne-12-olcegi-toad.pdf](#)

Kaynaklar

Metin, Z. G., ve Helvacı, A. (2018). Dispne-12 Ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 5(2), 102-115. DOI: 10.31125/hunhemsire.454354.

Dispne-12 Ölçeği Maddeleri

Dispne-12 Ölçeği, 12 maddeden oluşmaktadır. Derecelendirme sistemi dördümlü Likert tipinde olup, seçenekler şunlardır: 0=hiç, 1=hafif, 2=orta, 3=ciddi.

ÖNEMLİ NOT: Ölçeğin 12 maddesinin içeriği, orijinal kaynak metinde listelenmemiştir. Yalnızca madde sayısı ve derecelendirme formatı belirtilmiştir. Maddelerin tam listesi için yukarıda belirtilen referans makaleye başvurulmalıdır.